

עדר הבקר בבית-שערים בתשי"ח

שלנו הגיע השנה ל-975 ראש, בכלל זה הפרות, העגלות והעגלים. התנובה הממוצעת לפרה על-תה לעומת אשתקד ב-83 ק"ג, והגיעה ל-4646 ק"ג. אם כי לא הגענו עדיין לתנובה הממוצעת של משקי ספר העדר הארצי — 4950 ק"ג — הרי אין לזלזל גם בהישג צנוע זה. נקודה שהתח-קדמות תימשך גם להבא ובאחד הימים נשתווה עם העדרים המשובחים בארץ: ראוי לציון מיוחד — לידתן של 100 העגלות הראשונות, בנות הפרים הבדוקים של „און“.

הדריח הזה נערך ועובד ע"י הח' גרשון, אשר בינתיים פרש מהנהלת ספר העדר בכפרנו. חובה נעימה היא לציין את דביקותו הרבה וחמ-סירות הבלתי מסוייגת של הח' גרשון לעבודתו כמנהל ספר העדר, שנמשכה 15 שנים רצופות. חלק ניכר מהצלחתנו בטיפוח הבקר בכפרנו יש לזקוף לזכותו של הח' גרשון, אשר במשך כל שנות עבודתו שקד ללא ליאות על בריאות הע-דר, פעולות הבירור, שיפור ההזנה והאחזקה, ועלינו להודות שעמלו לא היה לשוא. יקבל נא את תודתנו והערכתנו הכנות יחד עם איחולים להצלחה בעבודתו החדשה“.

ועכשיו ננסה לתמצת ולתאיר את מצב הענף והתפתחותו בשנת תשי"ח.

התנועה בעדר

ב-1.10.57 מנה העדר: 302 פרות, 184 עגלות גדולות, 144 עגלות קטנות. במשך השנה נתווספו: 4 פרות, 7 עגלות גדולות, 175 עגלות קטנות.

היציאה במשך השנה

נמכרו לגידול ולחליבה: 30 פרות, 43 עגלות גדולות, 6 עגלות קטנות. נמכרו לשחיטה: 41 פרות, 7 עגלות גדולות, 6 עגלות קטנות. מתו: 2 עגלות קטנות. בס"ה יצאו: 71 פרות, 41 עגלות גדולות, 14 עגלות קטנות.

הדריח לשנת תשי"ח נפתח בהערות כלליות על מצב הענף בארץ ובדברי הערכה לח' גרשון וולף שפרש מעבודתו כרכז הענף במושב. נביא כאן את ההקדמה הזו פלשונה:

„ועדת הבקר מגישה לחברים את הדריח של שנת תשי"ח ברגשות מעורבים. הדריח מתפרסם בזמן של משבר בענף — משבר ממש הנובע מעודף חלב ותוצרת חלב בשוק וירידת מחירים בעקבות השפע הזה; נוסף לזה גם משבר פסיכר-לוגי שבא אחרי התקפות קשות על ענף חקלאי זה מצד מתכננים למיניהם, אשר גילו שתאום שהמדינה היא בהמה „אוכלת עשב“ המצריך מים, והמים יקרים הם ומצומצמים במדינתנו.

לא כאן המקום להיכנס לאותו סבך של בעיות המטרידות את מחשבתו של כל חקלאי, כגון — חלוקת המים, גידולי תעשייה, איוון מאזן התש-לומים, פיזור ענף הבקר והקפאתו וכר וכר.

אבל דבר אחד ברור הוא שאנו עלולים לע-מוד בפני שינויים מרחיקי לכת בענף הבקר ועלינו להתכונן אליהם בעוד מועד. יש לבצע ברירה קפדנית בעדר ויחד עם זה לבחון מחדש את „סל המזונות“ של הפרה, על מנת להשיג קימוצים ניכרים בימי עבודה ובצריכת המים. אם נעשה את שני הדברים האלה בזמן, יש לקוות שהשינויים העלולים לבוא בענף לא יפתיעו אר-תנו ולא יביאו הפסדים גדולים.

מתוך קריאה בדריח יתברר לחברים שהעדר

אחוז היציאה בכל אזורי הארץ יסתכם כנראה ב-12. יש לשער שאחוז היציאה מיבוא זה של 57/58 יגדל בהרבה בשנה השניה ויגיע עד ל-18—20, כי חלק ניכר של פרות שהוצאתן נדחתה בשנה הראשונה לשהותן בארץ — גודלן להר-צאה יוכרע בוודאי בשנה זו. לפי זה תסתכם, כנראה היציאה במשך השנתיים ב-30%—35%, ואם ישארן עוד לאחר שנתיים ב-65%—70% מן הפרות שהובאו נוכל ללא היסוס לסכם, שהיבוא הצליח והבקר התאקלם במשקינו.

ח. עפרוני

הסוכנות היהודית, המחלקה להתישבות

הרוב המכריע של הפרות — מוצאן מפריס שהוחזקו בבייפר של המושב, ואך פרות מעטות הן מהפריס של „און“ כ־200 פרות הן מצאצאי הפריס פלד, פסה, שפיר ומרו.

תנובת החלב של העדר

התנובה הכללית של העדר הגיעה בתשי"ח ל־1,477,428 ק"ג חלב והתנובה היומית הממוצעת היתה בתשי"ח 4050 ק"ג לעומת 3518 ק"ג בתשי"ז. השומן הממוצע עמד השנה על 3.64%, וזהו אמנם ירידה קלה לעומת תשט"ז (3.78%), אולם בהשוואה לעדרים אחרים בארץ הרי זו עדיין רמה נאותה למדי.

התנובה הממוצעת לפרה בעדר עלתה במקצת, כאמור לעיל, אולם אין מסתפקים בכך ומחבר הדו"ח, הח' גרשון, מציין שגם בתשי"ח הורגשה ירידה בלתי הכרחית בתנובה בעונות שונות מחמת ליקויים באספקה, את עיקר הסיבה הוא רואה במחסור השחת ובמעבר תבלתי תקין מה מספוא הירוק שבקיץ למספוא הירוק של החורף. לדעת הח' גרשון ניתן לתקן את המצב בעונה זו ע"י הגשת תחמיץ באופן סדיר בעונת מעבר זו.

אפשר לציין התקדמות משמחת בכורש, היי-צור של המשקים; בתשי"ח כמעט שנעלמו לחלוטין טיין משקים בעלי תנובות ממוצעות שלמטה מ־4000 ק"ג לפרה בשנה; לעומת זה עלה בשר עור גיכר מספר המשקים עם תנובות ממוצעות שנעו בין 4500 ק"ג ל־5500 ק"ג; תופיעו כבר גם 5 משקים עם תנובות של 5500—6000 ק"ג ומשק אחד אף יכול היה להתגאות בתנובה ממר צעת שהגיעה מעבר ל־7000 ק"ג. במשק שיא זה עמדו בבמוצע שנתי 3.4 פרות.

ב־39 משקים מבין ה־60 נע הייצור חשנתי של חלב בין 15,000 ק"ג ל־35,000 ק"ג לכל משק, ובתשעה משקים נעו התנובות הכוללות למשק בין 35 אלף ק"ג ל־50 אלף. היוצא מזה שהייצור הממוצע ליחידה משקית התקרב ל־25 אלף ק"ג חלב בשנה.

בדו"ח זה מתפרסמת גם רשימה של 39 פרות שיא שהניבו למעלה מ־5500 ק"ג חלב בתקופה נורמאלית של 305 ימי חליבה; התנובה היומית

יצאו איפוא בס"ה 126 ראש ולעומת זה נתווספו 186 ראש; התוצאה היא שהעדר גדל ב־60 ראש ומנה בתחילת תשי"ט 690 ראש ממין נקבה ועוד 285 עגלים בגילים שונים, שמגדלים לבשר.

למעשה אין לציין גידול ניכר של העדר בשנים האחרונות, פרט לריבוי מספר העגלים לבשר, שזהו בעצם ענף חדש במשק בקר החלב בארץ. בתשי"ח נמכרו לבשר 211 עגלים בגילים שונים; הרי זה מוכיח שגם בבית שערים הכירו בחשיבותו של ענף-לוואי זה.

מהטבלה המפרטת את סיבות היציאה של פרות ועגלות הננו למדים שגם השנה, כבעבר, לא פקדו מחלות מדבקות את העדר. מסיבת מחלות יצאו 15 פרות ו־13 עגלות, ומכל אלה מתו במ"קם רק 2 עגלות והשאר נמכרו לשחיטה מסעמי סלקציה הוצאו לשוק הבשר 24 פרות ו־5 עגלות. הפקת בעדר הפרות, מסעמי סלקציה ומחלות גם יחד הסתכם איפוא ב־12%.

גם בתשי"ח המשיכו בבדיקות השחפת והתר-צאות היו שליליות; כן ממשיכים בחיסון העגלות בפני מחלת ההפלה המדבקת.

במשך השנה המליטו במושב 265 פרות ו־105 מבכירות; נולדו: 193 עגלים ו־177 עגלות. מן הראוי לציין את העובדה שהמלטות של מבכירות היוו כ־30% מכלל ההמלטות. יש להניח שזוהי תוצאה של צמצום המכירה של מבכירות לפני ההמלטה בגלל השפל בשוק הפרות לגידול ול-חליבה, ויתכן גם שמשוהים את מכירת המבכירות עד לאחר ההמלטה כדי לזכות בשגר משני המי-נים גם יחד.

בגיל הממוצע של הפרות חל שינוי קטן הוא עמד בתשי"ח על 4.8 שנים, לעומת גיל של 5 שנים ומעלה ב־5 השנים האחרונות. צירוף מב-כירות רבות לעדר המושב הוצאה למכירה של פרות קשישות יותר הביאו לשינוי זה. אחוז הפ-רות בגילים שבין 2 שנים ל־4 שנים עלה ל־48%; זאת אומרת — כמעט מחצית עדר הפרות היתה צעירה מאד. לעומת זה אחוז הקשישות, בגיל של 10—13 שנים, ירד ל־4 ובס"ה היו בעדר המושב 14 פרות כאלה.

שערים, ובסוף חשי"ח נמצאו כבר בעדר המושב 48 בנותיו. תנובותיהן של 26 בנות, שסיימו תקופת חליבתן הראשונה, הושוו לתנובות אמור תיהן כמבכירות וכן לתנובותיהן של מבכירות מקבילות, שנולדו מפרים אחרים. התוצאות מר באות בטבלה שלהלן:

הממוצעת נעה בין 25.2 ק"ג ל-18 ק"ג, ואחר חשומן הממוצע של "מיוחסות" אלה נע בין 4 ל-3.1.

מבחן חסר, פלד" 751

חסר, פלד" הושאל בזמנו ע"י "אוך" לבית

פרטים	מספר הבנות	גיל ההמלטות בחודשים	מספר ימי חליבה	חלב ק"ג	שומן ק"ג	% השומן	ממוצע ליום חליבה
					חלב ק"ג	שומן גרמים	
בנות "פלד"	26	28	301	4204	—	3.6	14.0
אמהות	22	—	300	3528	130.5	3.7	12.8
בנות פרים אחרים	17	—	292	3341	—	—	11.1

להוסיף דברים מיוחדים, הוא אוסיני לגבי ההתייחסות הוותיקה במרשבים. ישנם גם בעלי עדרים של 11 פרות, אולם היחידה הממוצעת נעה סביב 5.5 פרות, ומספר כזה גם של עגלות לגיליהן השונים; נוסף לזה מוחזקים ברוב המשקים גם כל העגלים עד לגיל השחיטה (12-15 חודש), וישנם חברים שהגיעו לדרגת "פטמים" ממש, בהחזיקם מ-10 עד 12 עגלים בעת ובעונה אחת; בממוצע למשק מוחזקים מ-4 עד 5 עגלים. אין לנבא, כמובן, כיצד ישתלשלו העניינים בעתיד הקרוב בענף לוואי זה, אך נראה שרווחיותו מובטחת גם כיום, כשמחירי הבשר ירדו באחוזים מסוימים.

תוצאת לפי הדריח

ע"י ב.

"פלד" הוא מהגזע ההולנדי הטהור; בנותיו מצטיינות במבנה גוף כבד וחסון. המבחן של בנותיו הוא מבית-שערים בלבד. תוצאות המבחן מעידות שהוא הוריש כושר הנבה גבוה למדי. לפי תוצאות הביקורת בכל חודש יוצא שעתה השפל בעדר בית-שערים חלה בחודשי אוקטובר-פברואר; חודשי השיא בתנובה היומית היו אפריל, מאי ויוני. תוך עיון ברשימות על ההמלטות בחודשי השנה השונים מתרשמים שאין לבקש את סיבת השפל בתנובה באוקטובר-פברואר במשעוט ההמלטות בתקופה זו ולסניה; מסתבר, אימא, שצורך החי גרשון וולף בהערתו שאת הקולר יש לתלות באספקה הבלתי יציבה ובלתי מתאימה בחודשים אלה.

על גודל יחידות העדר במשקים השונים אין

חשפעת תגיל על העליה בכושר ההנבה

באנגליה נתפרסמו בזמן האחרון נתונים בדבר העליה בתנובה מהלאקטאציה הראשונה ואילך. מבין מאלי ששיעורי העליה הממוצעים יהיו מציאותיים לגבי כל בהמה כשתנאי הטיפול, החזנה וכ"י יהיו נורמאליים וברמה נאותה בכל תקופותיה שלאחר התקופה הראשונה. פורסמו נתונים על תגוע האירשיירי ולפיהם יוצא שאם מציינים את התנובה הראשונה ב-100 תעלה התנובה השנייה ל-120, התנובה השלישית ל-133, הרביעית ל-143.3 והחמישית ל-150. מהתנובה השישית ואילך אין לקוות לעליה מחמת העליה בגיל העליה בגיל.

מה בין ממוצע לשיא?

בארה"ב התנובה הממוצעת לפרה בשנה היא כ-2500 ק"ג, אולם פרת השיא הגיבה בתקופת חליבה את 19,400 ק"ג — כמות כפולת-שמונה כמעט של הממוצע הלאומי.